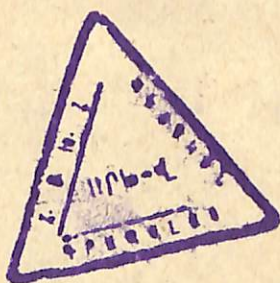

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԾՐԱԳՐԵՐ

I ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ
II ԳԵՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՈՒՍԶՐԱՏ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

ԲԱՅԱՏՐԱԿԱՆ

Սույն ծրագրի նպատակն է տարրական դպրոցի աշակերտներին տալ հայոց լեզվի սիստեմատիկ գիտելիքների մի ամփոփ շրջան, վորն ապահովի յուրացնելու ճիշտ, գիտակցական և արտահայտիչ կարգալու կաշուն ունակություններ, ճիշտ գրելու և իր մտքերը գրավոր և բանավոր արտահայտելու հմտություն:

Ուսուցման յուրաքանչյուր տարվա ծրագրային նյութը դասավորված է ըստ հետևյալ բաժինների. կարգալ, քերականություն և գրել:

Պրակտիկ աշխատանքում բոլոր այդ բաժինները պետք է սերտորեն կապակցվեն իրար հետ:

Այդ բաժիններից յուրաքանչյուրի մեջ որգանապես մտնում և բանավոր ու գրավոր խոսքի զարգացումը դանազան տեսակի բառարանային և վաճառական աշխատանքների ձևով: Այդ աշխատանքների նպատակն է ուղղել աշակերտի խոսքի թերությունները, հարստացնել բառապաշարը, վարժեցնել ճիշտ նախադասություններ կազմելուն և այլն:

Ուսուցիչը հայոց լեզվին հատկացված ընդհանուր ժամերից ժամանակ է առանձնացնում գրավոր աշխատանքներին՝ վոխադրության և շարադրության, այլ և խոսքի զարգացման մի շարք բանավոր աշխատանքների համար, մանավանդ I և II դասարաններում:

1. ԿԱՐԳԱԼ

Առաջին կիսամյակն I դասարանում հատկացվում է կարգալու ուսուցմանը (զրաճանաչությանը):

Կարգալու և գրելու ուսուցումը կատարվում է հնչյունական (անալիտիկ-սինթետիկ) մեթոդով: Կարգալու և գրելու ուսուցումը կատարվում է միաժամանակ: Դա պետք է սկսվի մեր կենդանի խոսքը բառերի, բառերը՝ վանկերի, վանկերը՝ հնչյունների վերլուծելուց (անալիզից):

Խոսքի վերլուծումը բառերի, վանկերի ու հնչյունների պետք է կատարել լսողութեան միջոցով (առանց յերեխաներին ցույց տալու ամբողջ տպագիր բառը):

Նոր հնչյունն առանձնացնելուց հետո, ուսուցիչը յերեխաներին ցույց է տալիս այդ հնչյունի տպագիր նշանը, այսինքն տառը, և ապա նրանց հետ միասին հասկնող աղբյուրների շարժական տառերից կազմում բառեր ու նախադասութիւններ:

Այսպիսով կարգալը տրվում է ուսուցման I աստիճանում միայն անալիզից հետո. կարգացվում են այն բառերը, վորոնք դրանից անմիջապէս առաջ վանկերի ու հնչյունների յին վերածվել:

Ընթերցական տառերով, աշակերտների կազմած (վանկերով) կամ ամէլի ուշ գրի առած բառերը կարգալն ունում է նրանց, վոր ժշակին կարգալու (վանկերով) ճիշտ յեղանակներ և չդիմեն տառ-տառ կարգալուն:

Այբբենարանի տեքստերը կարգում են այն ժամանակ, յերբ յերեխաներն արդեն վտրծվել են շարժական տառերով բառեր կազմելուն: Յերեխաներն սկզբից և յետ պետք սահուն կարգան, առանց բառերը նախորդ մաքում վերլուծելու:

Ուսուցիչը պետք է նախազգուշացնի յերեխաներին, վոր նրանք չտան տառերի անունները, և վարժեցնի նրանց վանկերով բառեր կազմելուն և կարգալուն:

Յերբ յերեխաներն արդեն յուրացրել են նոր հնչյունը և տպագիր տառը, պետք է նրանց ցույց տալ նոր տառի գրավոր պատկերը, վերլուծել թե ինչ տարրերից է բաղկացած նոր տառը, և նրանց վարժեցնել, վոր նախ գրեն տառի տարրերը, ապա տառը, հետո այդ տառն ունեցող ամենապարզ բառերը, և վերջապէս, ամէլի ուշ՝ յերկու յերեք շատ հեշտ բառերից բաղկացած նախադասութիւն:

Գրելու աշխատանքը պետք է ամարտել իրենց իսկ գրած տեքստը յերեխաներին կարգալ տալով:

Կարգալու ուսուցման ընթացքում անհրաժեշտ է պահպանել վերլուծվող և կարգացվող բառերի հնչյունական կազմութեան յուրացման խիստ հաջորդականութիւն: Իրեն կարգալու և գրելու նյութ առաջին տառերի համար պետք է վերցնել այնպիսի բառեր, վորոնց հնչյունական վերլուծութիւնը հեշտ է կատարել:

Գրաձանաշութեան առաջին տառերի համար ամէլի լավ է վերցնել ձայնավորներ (ա, ե, ի, ո, ու,) և շփական բաղաձայններ

(բ, ս, շ, ն, դ, վ, ու, լւ, ժ, մ, դ) ունեցող բառեր: Այս բաղաձայններն այն առավելութիւնն ունեն, վոր կարող են յերկար արտասանվել, առանց «ը» ձայնավորի, հետևաբար կարող են լսողութեամբ առանձնացվել ամբողջ բառից կամ վանկից (որինակ՝ սոս ա ըրը): Պայթուցիկ բաղաձայնների (բ, պ, փ, կ և այլն) ուսուցումը լավ է հետաձգել վերջը, վորովհետև գծվար է նրանց անջատել ձայնավորից:

Առաջին իսկ դասերից պետք է սկսել խոսքի զարգացման աշխատանքը, յերեխաների խոսքի թերութիւններն ուղղելը, հարցերի ճիշտ և լրիվ պատասխան ստանալը, վերապատմել տալը և այլն:

1-ին դասարանի յերկրորդ կիսամյակում և այնուհետև 2-րդ դասարանում շարունակվում է յերեխաների կարգալը և կարգացածը հասկանալու ունակութիւնները զարգացնելու աշխատանքը: Պետք է յերեխաներին ամեն որ վարժեցնել բարձրաձայն կարգալուն և մեծամասնակ զարգացնել նրանց մեջ ինքնուրույն, լուռ կարգալու ունակութիւնը:

1-ին դասարանի յերկրորդ կիսամյակում սկսվում է ուսուցչի աշխատանքը՝ յերեխաների արտադրողական ընթերցանութեան ուղղութեամբ և շարունակվում է 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ դասարաններում:

Ուսուցիչը հետևում է, վոր յերեխաները կարգան արտադրողական ընթերցանութեան գրքերը, կատարում է նրանց կարգացած գրքերի հաշվառում, գրույց է անում կարգացված գրքերի մասին, ունում է, վոր ամէլի լավ հասկանան գրքի բովանդակութիւնը:

Կարգալու դասերին 1-ին և 2-րդ դասարաններում աշակերտները պետք է տարրական գիտելիքներ ստանան բնութեան մասին: Բնագիտական բովանդակութիւնն ունեցող հողվածներ կարգալուն պետք է նախորդի աշակերտների անմիջական ծանոթացումն այն առարկային կամ յերևույթին, վորի մասին խոսվում է հողվածում: այդ նպատակով կազմակերպվում են եքսկուրսիաներ բնութեան գիրկը, դիտումներ բնութեան մեջ, մերձապրողական հողամասում, կենդանի անկշունում, առարկայական դասեր և այլն:

Այդ պարապմունքները համար անհրաժեշտ ժամանակը տրամադրվում են հայոց լեզվի դասերի հաշվին:

3-րդ և 4-րդ դասարաններում շարունակվում է աշակերտների գիտակցական, ճիշտ, արտահայտիչ և բովականաչափ սահուն կար-

դալու ունակութիւններ ստեղծելու աշխատանքը, վորն սկսվել է նախորդ դասարաններում:

Կարգացածը պատմելը, կարգացածի ստեղծագործական լրացումը, պլաններ կազմելը և վտանավորներ անգիր անելը կիրառվելու յեն բոլոր չորս դասարաններում: Գեղարվեստական արձակի հատվածներն անգիր են արվելու 3-րդ և 4-րդ դասարաններում: Գեղարվեստական յերկի ընթերցանութիւնը պետք է ոգտագործվի իբրև յերևխաների կոմունիստական դաստիարակութիւն հզոր դենք:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Աշակերտներն արդեն I դասարանում ծանոթանում են նախադասութիւնը: Նրանք վարժվում են նախադասութիւններ գտնել տեքստի մեջ:

Նախադասութիւն մեջ բոլոր բառերն իմաստով կապված են միմյանց հետ, ըստ վորում այդ կապը կարող է բացահայտվել հարցերով («Տղան զրոսնում է պարտեզում ընկերների հետ»): Ո՞վ է զրոսնում, «Տղան»: Ի՞նչ է անում տղան: «Զրոսնում է»:
Վորտեղ է նա զրոսնում: «Պարտեզում»: Ո՞ւմ հետ է նա զրոսնում: «Ընկերների հետ»):

Յուրաքանչյուր նախադասութիւն ունի վորոշ առոգանութիւն, վորին պետք է վարժեցնել աշակերտին: Նախադասութիւնների հետ ծանոթացնելու համար պետք է ընտրել ավելի պարզ և հասկանալի որինակներ: Այդ որինակներին հետևելով յերեսաները կկազմեն նոր նախադասութիւններ:

I դասարանում աշակերտները ձեռք են բերում բառը բաղադրիչ մասերի, վանկերի ու հնչյունների բաժանելու ունակութիւն, ըստ վորում նրանք ձեռք են բերում այն գիտելիքները, թե ինչ է ձայնավոր ու բաղաձայն հնչյունը:

Տառը վանկերի բաժանելու հմտութիւնը կապված է բառը ստղագարձ անելու հետ:

II դասարանի ծրագրով տրվող ուղղագրութիւն հետ կապված քերականական պարապմունքների ընթացքում աշակերտները գործնական ճանապարհով հեշտութիւնը սկսում են հասկանալ և իրենց խոսքում (բանավոր ու գրավոր) գիտակցաբար գործածել այնպիսի բառեր, վորոնք նշանակում են առարկա, հատկութիւն և գործողութիւն: Յերեսաները սովորում են նաև նախադասութիւնը վերլուծել բառերի, բառերը՝ վանկերի և հնչյունների, ճանաչում են ձայնավոր ու բաղաձայն հնչյունները, սովորում են բոլոր մեծատառով սկսելու կանոնները, վարժվում են

գրութիւնը և արտասանութիւնը տարբերվող, յա, յո, յու, յե յերկհնչյուններ ունեցող բառերի, «ը» ձայնավորի, իկ, տկ, ուկ, ունի մասնիկների, «յ» ձայնակապի, իա, իո իու, իե, յերկձայնավորների ուղղագրութիւնը:

III դասարանում ինչպես և IV դասարանում քերականութիւն և ուղղագրութիւն բաժինը մեծ տեղ է գրավում, վորովհետև այդ բաժինը պետք է ամուր հիմք դնի կարգալու, գրելու և բանավոր խոսքի ունակութիւնների համար: Այստեղ աշակերտները ծանոթանում են, թե կապակցված խոսք կազմելու յեղանակներին (նախադասութիւն ուսմունքին) և թե խոսքի հիմնական կատեգորիաներին (խոսքի մասերին):

Քերականութիւնից III դասարանում ավանդվում է նախադասութիւն ուսմունքը, գոյականները և հոլովումը, տարբական գաղափար է տրվում անականի և պարզ ու բարդ բառերի մասին:

Նախադասութիւն ուսմունքին պետք է նվիրել կես տարի, մյուս կես տարին գլխավորապես պետք է տրամադրել գոյականին և հոլովմանը: Ուսուցման ընթացքում անհրաժեշտ է քերականութիւն դասին միշտ նախապատրաստվել: Անհրաժեշտ է նախորոք ընտրած որինակներ ունենալ տվյալ կանոնի համար, ինչպես և վարժութիւն համար՝ տեքստի հատվածներ: Որինակները պետք է լինեն ցայտուն ու կոնկրետ, առաջ չբերեն վոչ մի յերկվութիւն: Տեքստի ընտրութիւնը պետք է կատարել այնպես, վոր այդ տեքստն ամփոփի տվյալ կանոնից շատ որինակներ: Ամեն մի կանոնի շուրջը պետք է այնքան վարժութիւններ կատարել, վոր աշակերտները հմտանան շատ արագ կերպով ճանաչելու քերականական կատեգորիաները և նախադասութիւն անդամները (յենթակա, ստորոգյալ, յենթակալի լրացումներ, ստորոգյալի լրացումներ, գոյականներ, ուղղական, սեռական, տրական, հայցական և մյուս հոլովներով գործածված բառերը և այլն): Նախադասութիւն ուսուցման հետ միաժամանակ ուսուցվում է նաև համապատասխան կետագրութիւնը:

IV դասարանում ուսուցվում են բայը և նրա խոնհարումը, անձնական դերանունը, թվականը, մակբայը, կապը, շաղկապը և ձայնարկութիւնը: Համեմատաբար շատ ժամանակ պետք է տրամադրել բայի խոնհարման ուսուցմանը, իսկ մյուս խոսքի մասերի վերաբերյալ տրվում է միայն նախնական ծանոթութիւն, բայց այնպես, վոր տարեվերջին յերեսաները հմուտ կերպով կարողանան վորոշել, թե տեքստի մեջ յուրաքանչյուր բառ խոս-

քի վոր մասին և պատկանում:

Քերականության յուրաքանչյուր բաժինն անցնելիս պետք և անցնել նաև զբա հետ կապված ուղղագրական կանոնները:

IV դասարանում ավանդվում և բառագիտությունը՝ համեմատաբար ընդարձակ ծավալով: Բառակազմության ուսուցման ընթացքում ևս պետք և հաճախ վարժություններ կատարել, և ոգտագործելով ամեն մի հարմար առիթ, թե ուղղագրություն սորորեցնել և թե վարժեցնել աշակերտներին՝ հարստացնելու իրենց բառապաշարը՝ նոր բառեր ստեղծելու միջոցով:

Ուղղագրական բոլոր հիմնական կանոններն ավանդվում և ավարտվում են IV դասարանում: Առանձնապես պետք և ուշադրություն դարձնել զբա ձայնավորի, յերկնչյունների և դրությամբ ու արտասանությամբ տարբերվող բառերի ուղղագրության վրա:

IV դասարանում տարրական գաղափար և տրվում նաև բարդ նախադասության մասին, ապա նաև ուղղակի և անուղղակի խոսքի մասին:

Զորրորդ դասարանի վերջին քառորդը հիմնականում պետք արամագրել յերկրորդ, յերրորդ և չորրորդ դասարաններում անցածի կրկնողությանը:

Կրկնողության ընթացքում պետք և նախադասության բանալոր և գրավոր վերլուծություն կատարել, թե՛ ըստ անդամների և թե ըստ խոսքի մասերի:

Նախադասությունն ըստ խոսքի մասերի վերլուծելիս աշակերտները պետք և գրեն և ասեն բառի քերականական այն հատկանիշները, վորոնք ուսուցվել են ըստ ծրագրի պահանջի:

3. ԳՐԵԼ

I դասարանում աշակերտը սովորում և գրել տառեր, բառեր և փոքրիկ նախադասություններ:

Առաջին կիսամյակում տրվում և արտագրություն ձեռագիր տեքստից (գրատախտակից, այլբենարանից, դասագրքից):

Յերկրորդ կիսամյակում տրվում և տեքստից ընտրած առանձին բառերի ու նախադասությունների արտագրություն, ինչպես և արտագրություն բաց թողած բառերը լրացնելով: Միաժամանակ տրվում են գիտողալուական թեղադրություն (լսողությամբ գրել ծանոթ նախադասություններ՝ այդ նախադասությունները նախորդ կարգավով դասագրքում կամ գրատախտա-

կից) և լսողական թեղադրություն (լսողությամբ գրել բառեր և կարճ նախադասություններ):

II դասարանում տրվում են դասարանական և տնային գրավոր աշխատանքների հետևյալ տեսակները՝ ձեռագիր ու տպագիր տեքստի բառացի արտագրություն, տեքստից ընտրված առանձին նախադասությունների և բառերի գրառում, արտագրություն՝ լրացնելով բաց թողած տառերը կամ բառերը, փոփոխելով բառերը, ընդարձակելով նախադասությունները, առանց տեղեկանքի համար տված բառերի:

Տրվում են զանազան ձևի թեղադրություններ՝ նախադասական, գիտողական, նախադասական լսողական, ստեղծագործական, ստուգողական:

Բացի դրանից, կարգավու, քերականական և գրելու դասերին տրվում են խոսքի զարգացման կապակցությամբ աշխատանքներ՝ կազմել նախադասություններ տվյալ բառերով, հարցերի պատասխաններ, հեշտ պատմվածքների փոխադրություն, փոքրիկ յերկերի շարադրություն — բանավոր նախադասարասությունից հետո:

Չորդ դասարանում անհրաժեշտ և շարունակել գրելու տեսակետից դժվար բառերի անալիզը:

Բացառիկ մեծ նշանակություն ունի առաջին և յերկրորդ դասարանների գրավոր աշխատանքների ճիշտ գրվածքը, ուսմա առաջին և յերկրորդ տարիներում յերեխայի գրածը խիստ խոր և անջնջելի հետք և թողնում:

Ուստի պետք և ձգտել, վոր աշակերտները գրեն գեղեցիկ, ճիշտ և անսխալ: Դա պետք և ամուր հիմք ծառայի իրենց մտքերը գրագետ կերպով շարագրելու հմտության հետագա զարգացման համար:

III և IV դասարաններում պետք և տրվեն հետևյալ գրավոր աշխատանքները.

ա) Արտագրել տեքստեր՝ բառերը փոփոխելով, բառեր ավելացնելով, նախադասություններ փոփոխելով, կոտորու արտագրություն՝ ավելացնելով բաց թողած տառերը և նախադասությունները, արտագրել փոքրիկ վոտանավորներ և փոքրիկ ցիտատներ:

բ) Թեղադրություններ՝ նախադասական — գիտողական, նախադասական — լսողական, բացատրական, ինքնաթեղադրություն, ստեղծագործական, ազատ և ստուգողական:

Այդ դասարաններում գրավոր աշխատանքներին են վերա-

բերում նաև՝ լրացնել սխեմաներ և աղյուսակներ նախադասու-
թյուններ վերլուծելու համար, կազմել բառեր ըստ տված մասե-
րի (բառակազմութուն և գրավոր վերլուծութուն): Բացի դրա-
նից, ախպես ինչպես II դասարանում, կարդալու, քերականության
և գրելու դասերին տրվում են խոսքի զարգացման գրավոր աշ-
խատանքների հետևյալ տեսակները. բառարանային աշխատանք-
ներ (պատկերավոր արտահայտությունների արտագրություն,
ընդհանուր արմատ ունեցող բառերի ընտրություն), կազմել նա-
խադասություններ տված բառերից, հորինել և գրի առնել որի-
նակներ, կազմել պատմվածքներ (շարադրություններ), պատմը-
վածքի փոխադրություն (հարցերով, պլանով), շարադրություն
նկարներով՝ կարդացածի, լսածի, տեսածի անալոգիայով, այլև
ապավորություններով, հիշողություններով՝ աղատ թեմաների
շուրջ: Շարադրության տեսակներից մեկն է պատի լրագրում
թղթակցություն գրելը:

III և IV դասարաններում աշակերտների գրավոր խոսքը
զարգացնելու համար պահանջվում է գրավոր աշխատանքների
բազմազանութուն: Ըստ վորում պետք է նկատի ունենալ, վոր
ուղղագրության ուսուցումն այդ դասարաններում հիմնվում է հիմ-
նականում աշակերտի կողմից տեքստը վերլուծելու և քերակա-
նության գիտելիքը գիտակցաբար գործադրելու հմտության վրա:

Մ Ր Ա Գ Ի Ր

Առաջին դասարան

Առաջին կիսամյակ

ԿԱՐԴԱԼ ՅԵՎ ԳՐԵԼ

1. Նախապատրաստել յերեսաներին գրաճանաչության ու-
սուցման համար (մինչ այբբենարանային շրջան), զրույց յերե-
սանների հետ, խոսքը բառերի բաժանել, նկարչություն, նրբագծել,
տառերի տարրերի գրության:

2. Կարդալու և գրելու ուսուցում՝ լսողությամբ, առանց տե-
սողական ըկալման, խոսքը բաժանել բառերի, բառերը՝ վանկե-
րի, վանկերը՝ հնչյունների. հնչյուններ և տառեր, կարդալ
շարժական տառերով կազմված բառեր, կարդալ այբբենարանից
հատվածներ. իմաստավոր պատասխաններ տալ ուսուցչի
ամենապարզ հարցերին՝ ըստ կարդացած տեքստի:

3. Գրելու առողջապահություն, կանոնավոր նստելը: Գրել

բռնելու հմտություն, կարողանալ կանոնավոր վարվել թանաքի
հետ:

Գրել փոքրատառերի և մեծատառերի տարրերը: Գրել բա-
ռեր ու նախադասություններ. գրել չորս տողանի թեք գծերով
տեքստում: Արտագրություն ձեռագիր տեքստից, լսողությամբ գը-
րել բառեր ու կարճ նախադասություններ:

4. Զարգացնել բարձրաձայն, հստակ, ըմբռնելի, առանց
շտապելու խոսելու հմտությունը, ուղղել խոսքի թերությունները՝
շշնջախոսություն, թոթովախոսություն, կակազելը, թլվատու-
թյուն, վերջավորություններ կուլ տալը և այլն:

Յերեսանների կյանքին, նրանց աշխատանքին, հասակավոր-
ների աշխատանքին, դպրոցին, բնության վերաբերող ուսուցչի
հարցերին կարճ, բայց ամփոփ նախադասություններով պատաս-
խանելու հմտության զարգացում:

Շրջապատող իրականության դիտողությունները հաղորդե-
լու և ուրիշի խոսքը (փոքրիկ պատմվածքներ կամ բացատրու-
թյուններ) լսելու հմտության զարգացում: Աշխատանք նկարով.
նկարի բովանդակությանը վերաբերող հարցերին պատասխանելու
հմտություն (որինակ՝ «Ի՞նչ է նկարված»: Պատասխանի տեսակ-
ները. «Շունը վագում է», «Յերեսանները ծաղիկ են քաղում»):

Ուսուցչի կարդալը լսելով անգիր անել բովանդակությամբ
յերեսաններին մոտ և լեզվով մատչելի փոքրիկ վոտանավորներ:

Յերկուրդ կիսամյակ

I ԿԱՐԴԱԼ

1. Գիտակցական և սահուն կարդալ փոքրիկ պատմվածքներ՝
առանց բառերն ու վանկերը աղավաղելու և կրկնելու:

Իմաստավոր լրիվ պատասխաններ տալ կարդացած տեքստի
շուրջն ուսուցչի տրված հարցերին: Կարդացածը վերապատմելը:
Ինքնուրույն կերպով կարճ պատմվածքներ և հողվածներ
կարդալ (դասարանում և տանը):

2. Ուսուցչի կարդալը լսելով անգիր անել բովանդակությամբ
յերեսաններին մոտ և լեզվով մատչելի փոքրիկ վոտանավորներ:

II ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

1. Կարողանալ գրքի մեջ գտնել և կարդալ նախադասու-
թյուն: Կարդալիս հետևել դադարներին և համապատասխան ա-
ռոգանության:

2. Կազմել կարճ նախադասութիւններ հարցերի ոգնութեամբ՝ «Ձին (խնչ ե անում) վազում ե» և այլն: Կարողանալ նախադասութեան մեջ գտնել մտքով իրար հետ կապված բառերը:

3. Աշխատանք նկարով: Գտնել նկարների տակ գրելու համար պարզ նախադասութիւն (որինակ՝ «Մուկն ու կատուն», «Գայլն ու աղվեսը», «Կատուն խաղում ե»): Պատմել ամենապարզ նկարների բովանդակութիւնը, կտրելով կերպով պատմվածք հորինել՝ գրել առնելով գրատախտակին և տետրներում (արտագրութիւն):

4. Գլխատառի գործածութիւն նախադասութեան սկզբում: Գաղափար հատուկ անունների մասին և մեծատառի գործածութիւնը նրանց մեջ: Այբուբենը: Ձայնավոր և բաղաձայն հնչյուններ (տառեր): Բառերը վանկերի բաժանել: Բառերի տողադարձը: Գիտենալ, Վոր տողադարձ անելիս տողադարձի նշան պետք ե գնել. միավանկ բառերը չի կարելի տողադարձ անել:

5. Հնչյուն և տառ: Հնչյունը և տառը համեմատելու վարժութիւն (այն գեպում, յերբ գրութիւնը և արտասանութիւնը միմյանցից տարբերվում են, որինակ՝ վարդ-վարթ), «և» գիրը վորպէս սղագրութեան նշան. գիտենալ Վոր «և» նշանը մեծատառ ձև չունի և նախադասութեան սկզբին գրվում ե «Յեկ»:

III Գ Ր Ե Լ

Մեծատառերի, առանձին բառերի ու նախադասութիւնների գրութիւն, գրատախտակից ու գրքից ճշտութեամբ արտագրել բառեր, նախադասութիւններ և կարճ տեքստեր: Լսողութեամբ գրել նախադասութիւններ և փոքրիկ տեքստեր:

Յերկուրդ դասարան

I ԿԱՐԴԱԼ

1. Կարողանալ հասկանալով, սահուն և արտահայտիչ կարգալ փոքրիկ պատմվածք կամ հոդված և ապա վերապատմել բովանդակութիւնը:

Կարդալու ընթացքում պահպանել վերջակետը, հարցական ու բացականչական նշանները: Կարողանալ արտահայտիչ կերպով գերերով կարգալ փոքրիկ տեքստեր:

2. Կարողանալ լուռ կարդալ՝ կատարելով ուսուցչի առաջադրանքները (պատասխանել տրված հարցին սեփական բառերով կամ տեքստի համապատասխան հատվածներով):

3. Պատասխանել կարգացածին վերաբերող հարցերին: Կարգացածը պատմել: Կարգացածը մասերի բաժանել և ուսուցչի հետ պլանը կազմել:

4. Ծանոթանալ գրքին. գրքի շապիկը, անվանաթերթը, վերնագիրը, հեղինակի անունը, էջերի համարակալումը, տեքստի մեջ յեղած վերնագրերը:

5. Զրուցյնք կարգացած գրքերի մասին, համառոտակի հաղորդել գրքերում պատմած ամենահետաքրքիր եպիզոդները:

6. Աշակերտների բառապաշարի հարստացում. տեքստում հանդիպող բառերի իմաստի պարզաբանում. գտնել հակասիչ բառեր (աղմուկ—լուռութիւն):

7. Անգիր անել վոտանավորներ:

II ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՅԵՎ ՈՒՂՆԱԳՐԱԿԱՆ ՆԱԽԵՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

1. Կրկնել առաջին դասարանում անցածը:

Շարունակել պարզ նախադասութիւն կազմելու վարժութիւնները:

Կարողանալ նախադասութիւններից պատմվածք կազմել: Կարողանալ պարզ նախադասութեան մեջ գտնել մտքով իրար հետ կապ ունեցող բառերը: Կարողանալ լրացնել նախադասութիւնների մեջ բաց թողած կամ հարցերով փոխարինված բառերը թե բանավոր ե թե գրավոր. որինակ՝ Յես... (խնչ եմ անում) տուն. Աշակերտները սովորում են... (վճրտեղ), Աշակերտները վերադարձան... (վճրտեղից) և այլն:

2. Նախադասութեան մեջ գտնել այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս առարկա. գտնել շրջապատող կամ ծանոթ անձերի, կենդանիների, թչուունների, ձկների, միջատների, դանազան իրերի անուններ: Հարցեր տալ, վորոնք վերաբերում են այդ առարկաների անուններին (ո՞վ, ի՞նչ, ո՞ւմ, ի՞նչի, ո՞ւմ, ի՞նչին, ո՞ւմ, ի՞նչ, ո՞ւմից, ի՞նչից, ումո՞վ, ի՞նչով, ո՞ւմ մեջ, ի՞նչով):

Հոգնակի ետ—նետ մասնիկները:

3. Նախադասութեան մեջ գտնել այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս առարկայի հատկութիւնը և իմանալ, թե նրանք ի՞նչ հարցի յեն պատասխանում (ի՞նչպիսի, վճրպիսի): Հատկութիւն ցույց տվող բառեր գտնել և կապել այն առարկաների անվան հետ, վորոնց վերաբերում են այդ բառերը: Նախադասութեան մեջ գտնել այն բառերը, վորոնք թիվ են ցույց տալիս:

4. Նախադասութեան մեջ գտնել այն բառերը, վորոնք ցույց

են տալիս առարկայի գործողութիւնն, տալով հետեւյալ հարցերը՝
ի՞նչ է անում, ի՞նչ արեց, ի՞նչ է անելու:

5. Մեծատառի գործածութեան այն բոլոր դեպքերը, վոր մատչելի չեն աշակերտներին: Վարժիկն ո՞րտեղ էր (տառանց տեղմինի) անջատ գրելուն, նախորդող բառերի հետ միացած կարգաւրուն:

6. Վանկ և բառերի տողադարձ: Շարունակել տառերը վանկերի բաժանելու վարժութիւնները: Գրելիս բառերը տողադարձ անել՝ բաժանելով վանկերի: «ը» ձայնավորը տողադարձի ժամանակ: Տողադարձի տարբերակն է հանոնները: Այբուբեն: Սղադրութեան նշանի՝ «և»-ի գործածութիւնը:

7. Ուղղագրական վարժութիւններ:

Գրութեամբ և արտասանութեամբ տարբերվող բառերի ուղղագրութիւնը (բ-վի, գ-բ, դ-ք, ձ-ց, ջ-չ, դ-խ):

ը-ից հետո չարտասանվող ն-ի ուղղագրութիւնը: «Ը» ձայնավորը բառասկզբում՝ զբ, զգ, ռս, սկ, սպ, սք, սն, սի, սբ, յերկրադաձայններից առաջ. «ը» ձայնավորը բառավերջում: Իկ, աի, ուկ, ունի մասնիկների ուղղագրութիւնը. որինակ՝ ուլիկ, գետիկ, ձագուկ. աշակերտունի:

Յ-ով յերկնչուն ունեցող բառերի ուղղագրութիւնը. որինակ՝ յա, յա, յա, յե, յի:

Յ ձայնակալի ուղղագրութիւնը (այա, այա, այու, այի, եյի, եյա, ոյու, ոյի, ոյե):

Իա, իա, իու, իե և իի յերկնչայնայնորենների ուղղագրութիւնը.

(Մարիամ, պիաներ, միութիւն, Դանիել, Թերիսիլ):

Կարողանալ ոգտվել թե՛ դասագրքի և թե՛ պատի ուղղագրական բառացուցակներից:

8. Առողջութեան նշաններ: Գիտենալ հարցականի, բացահանականի և շեշտի նշանակութիւնը բանավոր խոսքի և գրութեան մեջ, ինչպէս և նրանց գործածութեան պարզագույն դեպքերը:

9. Աշխատանք նկարով: Գրքում յեղած կամ ուսուցչի տված հարցերի ոգնութեամբ պատմել նկարի բովանդակութիւնը: Դասագրքում գտնել լողունգներ, նախադասութիւններ կամ վոտանավորներ՝ նկարի տակ գրելու համար: Ուսուցչի ղեկավարութեամբ գրավոր շարադրել նկարների համառոտ բովանդակութիւնը:

10. Առարկաների անունները խմբավորել ըստ այդ առար-

կաների մեծութեան (որինակ՝ գետ-գետակ, առու-առակ): Հիշողութեամբ համեմատել տարբեր առարկաներն իրենց բնորոշ հատկութիւններով (որինակ՝ կանաչ տերեւ, կարմիր վարդ):

11. Կազմել սեփական բառարան՝ ոգտագործելով դասարանի պատին փակցրած և դասագրքի նկարները: Հակառակ բառեր կազմելու վարժութիւն (մեծ-փոքր): Կարողանալ ոգտագործել դասագրքի բառացուցակը:

12. Նախադասութիւններ կազմել (հարցերին լրիվ պատասխաններ տալ, տված բառերից նախադասութիւններ կազմել):

III. ԳՐԵԼ

1. Ճիշտ և կանոնավոր նստելու, գրելու կանոնավոր բռնելու և թանաքի հետ կանոնավոր վարվելու հմտութեան ամրացում:

Ավելի արագ (ուսման առաջին տարվա հետ համեմատած), պարզ և գեղեցիկ գրել չորս տողանի թեք գծեր՝ չունեցող տետրերում (տես գեղագրութեան ծրագիր՝ յերկրորդ դասարանի համար), պահպանելով 75°-թեքութիւն: Գրել առանց բառերի դասավորութիւնը փոփոխելու, առանց տառեր բաց թողնելու, առանց ջնջումների—կատարելով ճիշտ տողադարձ:

2. Դասագրքի հոդվածները, աշակերտի տպավորութիւնները, ապրումներն ու գիտողութիւնները մշակել և դարձնել գիտակցական արտագրութեան, գիտողաբացատրական թեկադրութեան և ուղղագրական տեսակետից մշակված շատ կարճ շարագրութեան նյութ: Ուսուցչի ղեկավարութեամբ մի քանի նախադասութիւններով գրավոր շարադրել նկարների համառոտ բովանդակութիւնը:

3. Գրատախտակին գրված հարցերին գրավոր պատասխաններ տալով՝ պարզ շարագրութիւններ գրել:

Համառոտ շարադրել կարգացած պատմվածքի բովանդակութիւնը:

Յերրորդ դասարան

1. ԿԱՐԴԱԼ

1. Բարձր, արտահայտիչ և հասկանալով կարգաւ բովանդակութեամբ մատչելի տեքստեր:

2. Տեքստում գտնել այն տեղերը, վորոնք պատասխանում են տրված հարցերին: Կարողանալ տեքստը մասերի բաժանել և կապակցված պատմել այդ մասերի բովանդակութիւնը (պլան կազմել). կարողանալ տեքստում գտնել այն տեղերը, վորոնք

հաստատում են այս կամ այն միտքը:

Աշակերտների բառապաշարի ընդարձակում. դիտել առանձին արտահայտությունների և բառերի նշանակությունը, կապված տեքստի ընդհանուր բովանդակության հետ. կարողանալ տարբերել և խոսքի մեջ գործածել համանիշ բառերը: Կարողանալ տեքստից առանձնացնել պատկերավոր ածականներն ու համեմատությունները:

3. Ծանոթություն լրագրին և պիոներական լրագրի ոգտագործումը զանազան աշխատանքների համար: Լրագրում ի՞նչպես գտնել անհրաժեշտ նյութը, ի՞նչպես ոգտագործել այդ նյութը լրագրային կտրուվածքների տախտակի համար, պլակատի համար և այլն:

4. Զրույց արտադասարանական ընթերցանության մասին (ի՞նչ գիրք ես ընտրել դպրոցական գրադարանից, ընկերոջը խորհուրդ կտաս ի՞նչ կարգալ, ինչ՞ով և դուր յեկել այս կամ այն գիրքը, պատմի՞ր կարդացածիդ մասին):

5. Պատմել կարդացած հոգվածի կամ գրքույկի բովանդակությունը:

6. Անգիր անել վոտանավորներ և արձակի գեղեցիկ հատվածներ:

II ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՒՂՂՄԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԿԵՏԱ-

ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Նախադասության սահմանումը: Նախադասության վերլուծությունն ըստ բովանդակության և բառերի կապակցության: Զանազան թեմաների շուրջը նախադասություններ կազմելու վարժություն՝ կապված բանավոր խոսքի զարգացման հետ:

2. Ծանոթություն պարզ, համառոտ նախադասության հետ: Նախադասության յենթական և ստորոգյալը. ի՞նչ հարցերի յեն պատասխանում նրանք:

Համառոտ նախադասություն կազմելու վարժություն: Գործնական ծանոթություն յենթակայի և ստորոգյալի համաձայնությունը թվով և գեմքով (առանց տերմինի):

3. Ծանոթություն տալ ընդարձակ նախադասության մասին. յենթակայի լրացումներ և ստորոգյալի լրացումներ: Ծանոթություն հարցական, բացականչական, պատմողական և հրամայական նախադասություններին: Կետադրություն: Համադաս լրացումներ ունեցող նախադասություններ: Մեկից ավելի յեն-

թակա և մեկից ավելի ստորոգյալ ունեցող նախադասություններ:

Ծանոթություն ուրիշի խոսքին: Տարրական և գործնական ծանոթություն տալ չակերտների և անջատման գծի ու փակագծերի գործածման մասին. ծանոթություն բաղմակետի գործածությունը: Ծանոթություն բութի գործածությունը թվարկման ժամանակ:

4. Բարդ բառեր. բառաբարդության կանոնավոր ձևերը. հոդակապ. հնչյունափոխություն. «ա» և «ի» ձայնավորների փոխվելը չգրվող «ը»-ի (ջուր-ջրաղաց, կիր-կրաքար), կամ բոլորովին գեղջվելը (անասուն-անասնապահ):

5. Ճանաչել նախադասության մեջ առարկա ցույց տվող բառերը (իրեր, մարդիկ, յերեույթներ և այլն): Դրել, թե ի՞նչ հարցերի յեն պատասխանում դրանք (ո՞վ, ի՞նչ և այլն). գաղափար գոյական անվան մասին (տերմինը սովորեցնելով), յերե առարկա ցույց տվող բառեր: Հատուկ և հասարակ անուն: Մեծատառի գործածության բոլոր գեպքերը: Գոյականների թիվը: Յեղակի և հոգնակի: Վորոշող հոդը՝ «ը» կամ «և» և նրա գործածությունը: Դիտել՝ գոյականի ձևերն յերե յենթակա և յերե լրացում գործածելու ժամանակ փոխվում են, թե՞ չեն փոխվում (որինակ՝ գրիչը կտրվեց: Շուշիկը գրում ե գրիչով):

6. Գաղափար ուղղական հորովի մասին՝ յենթակայի կապակցությամբ: Նախադասություններ ոգնությամբ հարցերով սովորեցնել մնացած հորովները (սեռական, տրական, հայցական, բացառական, գործիական և ներգոյական), բացատրելով յուրաքանչյուրի կյական առանձնահատկությունը և տալով անունը:

7. Հատկություն ցույց տվող բառեր (2-րդ դասարանում անցածի կրկնություն և խոցացում): Նախադասության մեջ գրտնել բառեր, վորոնք ցույց են տալիս, թե ինչպիսին ե առարկան: Ծանոթություն ածականին:

8. Ողղադրական վարժություններ՝ գրությամբ և արտասանությամբ յիրար չհամապատասխանող բառերի, «յ» ձայնակապի վերաբերյալ: I և II դասարաններում անցած ուղղադրական կանոնների և վարժությունների կրկնություն և խորացում:

III Գ Ր Ե

1. Արտագրություն առաջադանքների:
2. Զանազան տեսակի թերադրություններ:

3. Պատմվածքների գրավոր փոխադրություն նախորոք կազմված պլանով կամ սուանց պլանի:

4. Պատմողական բնույթի պարզ թեմաների շուրջը փոքրիկ ինքնուրույն շարադրություններ (եր, իր ընկերով, բարեկամի կամ մեկ ուրիշի կյանքից դիպվածներ, անցքեր, վորոնց մասնակից ե յեղել աշակերտը և այլն):

5. Մի նկարի կամ մի թեմայով միացած նկարների սերիալի բովանդակության շարադրումը: Նկարի ստեղծագործական լրացում (յերեխաները խոսում և գրում են այն մասին, թե ի՞նչ ե նախորդել նկարում արտահայտվածին և ի՞նչ պիտի հաջորդի դրան):

6. Կարողանալ փոքրիկ նամակ կազմել:

7. Պատի լրագրին կամ մանկական ամսագրին թղթակցություններ գրել:

8. Առաջին կիսամյակի վերջում գրել մի տողանի տևարում, փոքրիկ թեքությամբ գեպի աջ: Պարզ, ընթեռնելի և մաքուր գրելու ունակության հետագա պարզացում:

Ձարոգ դասարան

1. Կ Ա Ր Դ Ա

1. Կարողանալ արտահայտիչ կարգալ:

2. Կարողանալ պատմվածքի միջից առանձնացնել գլխավոր գործող անձանց և նկարագրել նրանց արտաքինը, բնավորության գծերը, գնահատական տալ նրանց վարմունքին: Նշել թե ի՞նչ վերաբերմունք ունի հեղինակը նրանց հանդեպ:

3. Հոգվածը մասերի բաժանել, պլան կազմել:

4. Առանձնացնել և բացատրել պատկերավոր վոճերը՝ արտահայտված ածականով, փոխարերական բառերով և համեմատություններով: Կազմել զանազան նախադասություններ և միևնույն բառը գործածել թե ուղիղ իմաստով և թե փոխարերական իմաստով: Սեփական խոսքի մեջ համեմատություններ գործածելը: Քաղաքական և գիտատեխնիկական տերմիններ: Նրանց նշանակությունը մեր խոսքի մեջ:

5. Անգիր սովորած վտանավորներն ու գեղարվեստական արձակի փոքրիկ հոգվածներն արտահայտիչ կարգալ:

II. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՈՒՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Առարկայի գործողություն ցույց տվող բառերի մասին անցածի կրկնություն: Ծանոթություն բային, բայի խոնարհումը, բայի գեմքը և թիվը: Յենթակայի գործողությունը կամ գրու-

թյունը ժամանակի կապակցությամբ՝ ներկա, անցյալ, ապառնի: Բայի ժամանակը: Գաղափար բայի խոնարհման ժխտական ձևվի մասին: Գաղափար բայի հրամայական ձևվի մասին: Գաղափար բայի անորոշ ձևվի մասին:

2. Նախադասության մեջ գտնել այն բառերը, վորոնք փոխարինում են գոյականին. անձնական դերանուններ (յես, դու, նա, մենք, դուք, նրանք): Անձնական դերանունների հոլովումը:

3. Նախադասության մեջ գտնել բառեր, վորոնք ցույց են տալիս առարկայի թիվը կամ կարգը: Ծանոթություն թվականին և նրա տեսակներին:

4. Նախադասության մեջ գտնել բառեր, վորոնք ցույց են տալիս, թե ի՞նչպես, վորտեղ, ի՞նչ նպատակով կամ պատճառով ե կատարվում գործողությունը: Ծանոթություն մակբային:

5. Ծանոթություն կապերին, նրանց նշանակությունը նախադասության մեջ:

6. Ծանոթություն շաղկապներին. նրանց դերը նախադասության մեջ:

7. Ծանոթություն ձայնարկություններին:

8. Կոչական բառեր, նրանց նշանակությունն ու գործածությունը լեզվի մեջ:

9. Բառակազմություն, պարզ, և բարդ բառեր. «տ» հոդակալը, անհոդակալ բարդություններ, գաղափար արմատի և ածանցի մասին: Պարզ և ածանցավոր բառեր. նախածանցներ (ան, ս, գե, աք և այլն) և վերջածանցներ (ոս, ուքյուն, եղեն, լան, ոսան, ոց, ալին, ալան, ող, իչ, ալ, իբ, լուն, ուն և այլն):

10. Հնչյունափոխություն. 3-րդ դասարանում անցածի կրկնություն և խորացում (գարբին—գարբնոց և այլն):

11. Ուղղագրական վարժություններ՝ Դ և Թ, Գ և Ք, Զ և Զ և Յ, Դ և Խ, Ր և Ռ տառերի ուղղագրության շուրջը: «Ը» ձայնավորը բառամիջում:

12. Գրավոր աշխատանքների ժամանակ ուղղագրական բառգրքայիններից ոգտվելու վարժություն: Ուղղագրական բառատուրը պահել, նշանակելով ախտեղ այն բառերը, վորոնց գրությունը զժվար ե:

13. Նախադասության մասին անցածի կրկնություն: Նախական պրակտիկ ծանոթություն բարդ նախադասությանը (յերկու պարզ նախադասությունների միացումը մի բարդ ամփոփ նախադասության մեջ):

14. Ուղղակի և անուղղակի խոսք: Ուղղակի խոսքը անուղղակի խոսքի վերածելու վարժություն:

15. Նախադասության վերլուծություն ըստ խոսքի մասերի և նախադասության անդամների:

III Գ Ր Ե Լ

1. Արտադրություն առաջադրանքով:
2. Ձանաղան տեսակի թելադրություններ:
3. Կարգացածը ինքնուրույն կերպով շարադրելը:
4. Ինքնուրույն շարադրություններ՝ պատմողական տիպի մատչելի թեմաների շուրջը:
5. Ստեղծագործական շարադրություն. պատմվածքը շարունակել (հնարել սկիզբ, վերջ և այլն): Ինքնուրույն ստեղծագործական պատմվածքներ գրելը (իբ կյանքից, շրջապատող մարդկանց կյանքից, հասարակական վորսե գեպքի մասին և այլն):
6. Շարադրություն գրել ըստ նախահեղափոխական և ժամանակակից նկարիչների գործերի, վորոնք արտացոլում են հեղափոխական պայքարը, սոցիալիստական շինարարությունը, մանուկների կյանքը և այլն. նկարագրել նկարը, հաղորդելով գեղարվեստական մանրամասնությունները: Յուրյց տալ, թե նկարում պատկերած եպիզոդին ի՞նչ կարող եր նախորդել, ի՞նչ կարող եր հաջորդել:

ԲԵՐԱՅԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ԸՍՏ ԺԱՄԵՐԻ*)

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

Առաջին կիսամյակն առաջին դասարանում նվիրվում է գրաձանաչության ուսուցմանը:

3-րդ Գ Ա Ռ Ո Ր Գ

1. Նախադասություն	6 ժամ
2. Մեծատառը հատուկ անուններում	6 ժամ
3. Այբուբեն: Ձայնավոր և բաղաձայն հնչյուններ (տառեր)	3 ժամ
4. Բառերի բաժանումը վանկերի: Բառերի առղադարձը գրու-
թյան ժամանակ	4 ժամ
5. Կրկնություն	6 ժամ

Ընդամենը 25 ժամ

*) Ծրագրային նյութն ըստ ժամերի բաշխելիս ուսուցիչը պետք է հարմարվի իբ դասարանի պատրաստականությանը:

4-րդ Գ Ա Ռ Ո Ր Գ

1. Յերկհնչյունների գրությունը	8 ժամ
2. Գրությունը և արտասանությամբ տարբերվող բառերի
ուղղագրություն	8 ժամ
3. Կրկնություն	8 ժամ

Ընդամենը 24 ժամ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

1-ին Գ Ա Ռ Ո Ր Գ

1. 1-ին դասարանում անցածի կրկնություն և ամփոփում	5 ժամ
2. Հոգնակի-եք և նեք վերջավորությունը	10 ժամ
3. Նախադասություններ լրացնելու վարժություն	4 ժամ
4. Առարկա նշանակող բառերի առանձնացումը նախադա-
սության մեջ	4 ժամ
5. Առարկաների հատկության (հատկանիշ) ցույց տվող բառերի
առանձնացումը նախադասության մեջ	4 ժամ
6. Առարկաների գործողություն ցույց տվող բառերի առանձնա-
ցումը նախադասության մեջ	4 ժամ
7. Կրկնություն	5 ժամ

Ընդամենը 36 ժամ

2-րդ Գ Ա Ռ Ո Ր Գ

1. Ձայնավոր և բաղաձայն հնչյուններ	4 ժամ
2. «յ» ձայնակապի գործածությունը	12 ժամ
3. Յերկհնչյունների (յա, յո, յու, իո, իա, իու) ուղղագրության
վարժություններ	20 ժամ

Ընդամենը 36 ժամ

3-րդ Գ Ա Ռ Ո Ր Գ

1. Առաջին կիսամյակում անցածի կրկնություն	4 ժամ
2. «Ը» ձայնավորի ուղղագրություն	6 ժամ
3. Սա, սպ, սկ, սք և այլն կապակցությունների ուղղագրութ.	4 ժամ
4. Բ-վ, գ-թ, գ-բ, ձ-ց, ջ-չ հնչյունների գործնական ուղղագրու-
թյուն	18 ժամ
5. Անցածի կրկնություն	5 ժամ

Ընդամենը՝ 37 ժամ

4-րդ Գ Ա Ռ Ո Ր Գ

1. Կրկնություն 3-րդ բարդում անցածի	6 ժամ
2. Առողանություն նշանների գործածությունը	8 ժամ
3. Իկ, ալ, ուկ, ուհի և այլ մասնիկների ուղղագրությունը	6 ժամ
4. Կրկնություն	6 ժամ

Ընդամենը՝ 26 ժամ

ՅԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

1-ի Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Կրկնություն 1-ի և 2-րդ դասարաններում անցած ուղղա-
գրական կանոնների 10 ժամ
2. Նախադասության սահմանումը և վարժություններ 7 ժամ
3. Նախադասության գլխավոր անդամները 8 ժամ

Ընդամենը 25 ժամ

2-րդ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Նախադասության յերկրորդական անդամները 10 ժամ
2. Նախադասության տեսակները 10 ժամ
3. Կ կ ն ու թ յ ու չ 4 ժամ

Ընդամենը 24 ժամ

3-րդ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Ծանոթություն գոյականին 2 ժամ
2. Գոյականների տեսակները և թիվը 4 ժամ
3. Գաղափար հոլովման մասին 2 ժամ
4. Ուղղական, սեռական և մյուս հոլովները 10 ժամ

Ընդամենը՝ 18 ժամ

4-րդ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Հոլովման կրկնություն 4 ժամ
2. Ծանոթություն ածականին 2 ժամ
3. Բառակազմություն 6 ժամ
4. Կրկնություն քերականության և ուղղագրության 4 ժամ

Ընդամենը՝ 16 ժամ

Ձ Ո Ր Ր Ո Ր Դ Գ Ա Ս Ա Ր Ա Ն

1-ին Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Թվական 4 ժամ
2. Դերանուններ 4 ժամ
3. Բայ 10 ժամ
4. Մակբայ 3 ժամ

Ընդամենը 21 »

2-րդ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Կապ 3 ժամ
2. Շաղկապ 3 ժամ
3. Չափարկություն 2 ժամ
4. Ձևաբանության կրկնություն 10 ժամ

Ընդամենը 18 ժամ

3-րդ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Բառակազմություն և ուղղագրություն 12 ժամ
2. Նախադասության կրկնություն 10 ժամ

Ընդամենը 22 ժամ

4-րդ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ

1. Գաղափար բարդ նախադասության մասին 10 ժամ
2. Քերական վերլուծման և կրկնության 10 ժամ

Ընդամենը 20 ժամ

ԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՅԵՎ ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱ-

ՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՅԵՐԿԵՐ

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Գեղարվեստական գրականությունը խոշոր նշանակություն ունի աճող սերնդի կոմունիստական դաստիարակության գործում:

Վոտանավորներ ու պատմվածքներ կարգալը, գեղարվեստական արձակի վերապատմումը, անդիր անելը, այս ամենը պետք է լայնացնեն յերեխաների մտահորիզոնը, հարստացնեն նրանց եմոցիոնալ կերպով, տան մի շարք պատկերներ թե՛ անցյալից և թե՛ ներկայից:

3-րդ և 4-րդ դասարանների աշակերտը պետք է հասկանա գեղարվեստական յերկի տեքստը, կարողանա տարբերել գեղարվեստական յերկերի մի քանի տարրերը (պատմվածք, առակ), հեքիաթ), կարողանա ընտրել պատկերավոր արտահայտություններ:

Պատկերավոր լեզվով տարբերվող գեղարվեստական յերկերը հարուստ նյութ են տալիս բանավոր և գրավոր խոսքով վարժվելու համար:

Գեղարվեստական յերկերն արտացոլում են անցյալի և ներկայի հասարակական կյանքի առանձին փաստերն ու գեպքերը, որինակ. կենցաղն ու սովորությունը կապիտալիստական կարգերում («Անիծած հարսը» Հ. Թումանյանի, «Տեր Ավանեսի դպրոցը» Շիրվանզադեյի և այլն), առանձին մոմենտներ Ռուսաստանի և Արևմտյան Եվրոպայի բանվոր դատակարգի պայքարից («Մայիսի մեկին» Գորկու, «Փոքրիկ Գրետան» և այլն), սոցիալիստական շինարարություն, գործարան, կոլտնտեսություն, սոցիալիստական սեր դեպի խորհրդային հայրենիքը («Խորհրդային Հայաստան» Գ. Սարյանի և այլն):

Մի շարք յերկեր պետք է ոգտագործվեն հակալերնական դաստիարակության համար («Տերկու աստվածամայր» Ա. Սերաֆիմովիչի, «Տերտերն ու իր բալլի ծառան» Ա. Պուշկինի, «Մաքեբա տերտերը խորհրդային դատարանի առջև» Հ. Քոչարի և այլն):

Ծրագրում գետեղված մի շարք յերկեր ոգնում են բնու-
թյունն ավելի վառ, ավելի եմոցիոնալ կերպով ընկալելու համար,
որինակ՝ բնության նկարագրությունը Պուշկինի, Թումանյանի,
Ծատուրյանի բանաստեղծություններում և այլն:

Բացի ծրագրում թված յերկերից, միանգամայն անհրաժեշտ
է, վոր ուսուցիչն ոգտագործի յերեխաների և դեռահասների համար
հրատարակված այն ժողովածուների նյութը, վորոնք նվիրված
են հեղափոխական որացույցի մեծագույն դատաներին. մի
շարք վոտանավորներ արտահայտիչ ընթերցանության համար,
խմբական ընթերցանության համար, բեմագրությունների ու դրա-
մատիզացիայի համար, այլև դպրոցի պատի լրագիրը և համապա-
տասխան պլակատները ձևավորվելու ժամանակ լոգունգներ ընտ-
րելու համար:

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿԵՐ ԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ*)

ՅԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍՍԱՐՑԱԿ

1. Ստալկի Ս.— Յերեխաները:
2. Զորյան Ստ.— Խաղողի ալգում, Արջը, Յերկաթուղին, Զա-
լանկը:
3. Շիրվանզադե.— Տեր Ավանեսի դպրոցը:
4. Թումանյան Հ.— Աղբյուրը, Անիծած հարսը, Գեղը, Սուռ-
լիկ վորսկանը: Տերն ու ծառան:
5. Կորյուն Ս.— Ծաղկաձորում, Խնդության տոնածառ:
6. Մանվելյան Մ.— Զրանցքի բացումը:
7. Այգեկցի Վ.— Առյուծն ու մարդը:
8. Գորնով.— Գասպարյանի շարագրությունը:
9. Խնկո ապեր.— Մոծակի մահը, Խոզն ու ագռավը, Ագռավն
ու Աղվեսը: 10. Տուրգենևի Ի.— Ծննդուկը: 11. Զեխով
Ա.— Վանկա: 12. Գորկի Մ.— Յերեխաները: 13. Աղայան
Ղ.— Յերկու ընկեր: 14. * * * Փոքրիկ Գրետան:
15. «Հասկերից» — Հերոս տղան: 16. Բեռլին Լ.— Առաջին
թռիչք:

*) III և IV-դասարաններում ամբողջ ուս. տարվա ընթացքում պարտա-
դիր կարգով պետք է անցնել առնվազն 30-ական հոդված:

17. Պապանինականների որագրից՝ Բեվեռային գիշեր:
18. Շիրազ Հ.— Բեվեռի առումը:
19. Զարեցկի Դ.— Պատմվածքներ բեվեռում ձմեռողների
մասին:
20. Վահուհի Ս.— Հին գինյորականի նամակը:
21. Ստուդենցկիյ.— Հերոսների վարդը:
22. Հակոբյան Հ.— Լուսաբացին:
23. Կոցյուբինսկիյ.— Գործարանում:
24. Դուրգարյան Մ.— (փոխադր.) Լենինի ուղարկած մարդը:
25. «Մուրգիկա»-ից — Մեզ մոտ բոլորը հավասար են: Ի՞նչու
յեմ սերում Ստալինին:
26. «Պրոնեբսկայա Պրավդա»-ից — Ընկեր Սերգոյի նվերը:
27. Գասպարյան Ա.— Ստալին:

ՅԵՐԿԵՐԻ ԿԻՍՍԱՐՑԱԿ

1. Ուլյանով Ա.— Վլադիմիր Իլիչի պատանեկությունը:
2. Մ. Գորկի.— Լենինի մասին:
3. Ընկ. Որջոնիկիձե.— Լենինի մոտ:
4. Դիլակտորսկայա.— Այն մասին, թե ի՞նչ պատահեց Կրեմ-
լում մեկ անգամ: Ինչու մայրիկին Գրիշկա անվանեցին:
5. Թիթվինիձե.— Հիշողություններ Ընկ. Ստալինի մասին:
6. «Պրոնեբսկայա Պրավդա»-ից — Փետրավոր կապը:
7. «Մանկ. Որացույց»-ից.— 1938 թ.— Մի դեպք Ֆրունզեյի
կյանքից:
8. «Պրոնեբսկայա Պրավդա»-ից.— ԽՍՀՄ-ի առաջին մարշալը: Լինա
Որենա:
9. «Հոկտեմբերիկ»-ից.— Բուդյոնին սպիտակների մոտ: Մի
դեպք կամրջի վրա:
10. Միխայիլով Ս.— Սահմանապահը:
11. Ստանյուկովիչ.— Անճաղոհ նավաստին:
12. Շմուկեվիչ.— Սահմանապահի վրա:
13. Դուրգարյան (փոխադր.) — Սահմանապահ Ուսանովը—:
14. Թումանյան Հ.— Զարի վերջը, Գարնան հրավեր, Սա-
սունցի Դավիթը գառնարած:
15. Պուշկին Ա.— Վոսկե ձկնիկը:
16. Նեկրասով.— Մազայ պապն ու նապաստակները:
17. Մ. Սիբիրյակ.— Քաջ նապաստակը:
18. Ժողովրդական.— Լուսնակն անուշ:
19. Աղաբաբ.— Զան այ լուսին:

20. Փշալեղի.— Յեղնիկի ձագուկի պատմութիւնը:
21. Ռասպի.— Արտասովոր յեղջերուն:
22. Գյոթե Վ.— Վարդը:
23. Կորյուն Մ.— Ծաղիկն ու Մեղուն:
24. Խնկո Ապեր.— Լուսադեմին, Ծիծեռնակին, Առաւիտե:
25. Հ. Հայրապետյան.— Գարուն և արդեն:
26. «Լուսաբեր»-ից.— Ծաղիկների յերկուլթը:
27. «Պիոններսկայա պրավդա»-ից.— Մայիսի մեկն աքսորում:
28. Զորյան Ստ.— Կարմիր, արագիւր:
29. Յեմբին.— Մայիսյան յերգ:
30. «Հոկտեմբերիկ»-ից.— Արեւի խաւարումը:
31. Սիմակ (Նմանութիւն).— Վերջին սատանա:
32. Միրաքյան Վ.— Սար գնալը:

ՉՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿ

1. Լեբեդով Կոնստանտին.— Յերգ հայրենիքի մասին:
2. Զորյան Ստ.— Վանուշը, Ռուսաց դպրոցում (հատված),
Ճամբար գնալը:
3. Պոռյան Պ.— Մեր տեսուչը:
4. Կոբլով Ի.— Արմատներն ու տերեւները:
5. Ալեկսի Վ.— Առյուծը, աղվեսն ու արջը:
6. Աղայան Ղ.— (Կենսագրութիւն), Եղն ու սոխակը, Մա-
նուկ խան (հատված), Տորք անգեղ (հատված):
7. Խնկո-Ապեր.— Մկներ ժողովը, Գայլն ու կատուն:
8. Հայդար Ա.— Հեղափոխութեան նախորդակին:
9. Ոստրովսկի Ն.— Անդրեյն ու Վասիլյովը:
10. Ժիտկով Բ.— Ռազմաճակատների ողակում:
11. «Պիոններ Պրավդա»-ից.— Մազրիզի յերկխոսները:
12. Շայքեր Ա.— Նամակը չհասավ:
13. Ճանիշովի Պ.— Բու:
14. Հակոբյան Հ.— Թիթեղադործի մահը, Կարմիր զարնան:
15. «Լուսաբեր»-ից.— Յեղնիկներն անտառում, Պետին ու
Չատին:
16. Սարյան Գ.— Խորհրդային Հայաստան (կրճատ), Խուան
Թորնագ (կրճատ):
17. Պուշկին Ա.— (Կենսագրութիւն), Ձմեռվա իրիկուն,
Նժույգը, Տերտերն ու իր Բալդի ծառան:
18. Կասսիլ Լ.— Ճրտաշունչ սառույց:

19. Գոչար Հ.— Խաբերա տերտերը խորհրդային դատարա-
նի առջև:

20. Սերաֆիմովիչ Ա.— Յերկու աստվածամայր:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿ

1. Ուլյանով Ա.— Վ. Ի. Լենին:
2. Իսքախ.— Լենինն ու Լի Չանը:
3. Բախանաձե Պ.— Յես պետք և տեսնեմ Լենինին:
4. Պոգորելովսկի Ս.— Ժայռի վրա:
5. Կորյուն Մ.— Գովք Մեծ Սաալինին:
6. Տաշկերենից.— Կապույտ գորգը:
7. Զորյան Ն.— Կարմիր բանակայինի վերադարձը:
8. «Պիոններ կանչ»-ից.— Հրամանատարի մահ:
9. Որջոնիկիձե Զ.— Հիշողութիւններ ընկ. Սերգոյի մասին:
10. Գորին Վ.— Զգոնութիւն:
11. Բասով Ա.— Ընկ. Սաալինը և Մարիա Դեմչենկոն:
12. Պոգոսյան Հ.— Սերվին (կրճատ):
13. Բեռլին Լ.— Պարաշուտիստիկա:
14. Գարշին Վ.— Թշնամիները:
15. Իբարուրի Դ.— Այնուամենայնիվ մենք կհաղթենք:
16. Թումանյան Հ.— (Կենսագրութիւն), Լուռ ձորը, Կոխը,
Գիքորը, Մի կաթիլ մեղր, Սասունցի Դավիթը (կրճատ), Ծա-
ղիկների յերգը:
17. Ծատուրյան Ա.— Գետակ, Բանվորուհու որորը, Յեկ
գարնան անձրև:
18. Գորկի Մ.— (Կենսագրութիւն), Մայիսի մեկին, Թոններ:
19. Կուրդինյան Շ.— Գութանի յերգը:
20. Փոխադրութիւն.— Աքվա:
21. Արովյան Խ.— Ամառը:
22. Մուրացյան.— Փոթորիկն անտառում:
23. Տուրգենևի Ի.— Դյուրագինների դատը:
24. Արաղի.— Քաղհանը (հատված): Հանրակացարանում:

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿ ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱՅԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ.

ԱՌԱՋԻՆ ՅԵՎ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

- Աղայան Ղ.— Դյուրնաղ տատի հեքիաթը: Պախրատուր:
- Անդերսեն Հ.— Անճոռնի բաղիկը: Մատնաչափիկը:

Բարտո Ա.— Իմ դասը, Լաւկան աղջիկը, Մրոտ աղջիկը, Յեղ-
բայրիկները:

Բիանկի.— Ինչո՞ւ համար ե պոչը:

Գարշին.— Ճանապարհորդ գորտը:

Դեմիրճյան.— Պույ-Պույ ժուկիկը:

Զորյան Ստ.— Շամոն, խաղողի այգում:

Նմանուել.— Բորեկայի որը:

Թարգյուլ Լ.— Ազատարար աղջիկը:

Թումանյան Հ.— Շունն ու կատուն, Տերն ու ծառան, Զա-
րի վերջը:

Լանջյան Ա.— Առաջնորդի մոտ:

Խնկո Ապեր.— Բանաստեղծություններ: Թխսամները:

Կասիլ Հ.— Բուդյոնիկներ:

Կլոկովա Ս.— Անտառն ու դաշտը:

Կորյուն Մ.— Հանելուկներ:

Կորյուն և Ոհանյան.— Նոր տարվա նվերը:

Կլլիտո Ն.— Նամակ Վորոշիլովին:

Հայրապետյան Հ.— Հասմիկի նամակը, Ուրախ Հրայրը և
սագի սայլը:

Մարշակ Ս.— Գնդակը, Բագաժ, Փոստը:

Զուկովսկի.— Տղզան ճանճը, Հսկա բղեղն ու քաջ ծիտիկը:

Սակոնսկայա Պ.— Կարգանք միասին 4 գույնի մասին:

Վարդանյան Վ.— Հանելուկներ:

Վվենդենսկի Ա.— Ո՞վ ե:

Տոլստոյ Լ.— Փոքրիկ պատմվածքներ, Կովը, Փիսիկը, Յե-
րեք արջի հեքիաթը:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

Աղայան Ղ.— Ոճամանուկն ու Արևհատը:

Անդերսեն.— Զանգի-Զրանգի, Յեղեգնուհի, Իշխանի նոր
զգեստը:

Աբաղի.— Փոքրիկ հերոսը, Միշիկը, Անբախտ վորսկաններ:

Բիանկի.— Առաջին վորսը:

Բոյմ.— Կարմիր կուլանը:

Գարին Ն.— Թոմիկն ու Ժուշկան:

Գրիմ յեղբայրներ.— Հեքիաթներ:

Դորոշին.— Պավլիկ Մորոզով:

Զորյան Ստ.— Կարմիր արագիլը, Զալանկը, Վանուշը:

Թումանյան.— Կենդանիների կյանքից, Յերգեր, Գեղը, Նե-
սոյի քարաբաղնիսը, Սուտիկ վորսկանը. Բեֆ անողին քեֆ չե-
պակասի, Մի կաթիլ մեղրը:

Ժիտկով Բ.— Փղի մասին, Կապիկի մասին:

Խնկո Ապեր.— Մկներն ինչպե՞ս կովեցին կատվի հետ:

Կասսիլ Լ.— Սառույց ցրտաշունչ:

Կիպլինգ Ռ.— Փղիկը:

Կորյուն Մ.— Խորհրդավոր գորգը:

Հայդար.— Հեքիաթ ռազմական գաղտնիքի, մանուկ ման-
կիկի և նրա հաստատ խոսքի մասին:

Հայրյան Ա.— Բանաստեղծություններ (տարվա 4 յեղանա-
կի մասին):

Հյուգո Վ.— Կողետա

Ճանճիաշիլի.— Բու:

Մամին Սիբիրյակ.— Ալյոնուշկայի հեքիաթները, Արջի քո-
թոթը:

Մայակովսկի Վ.— Մանուկներին:

Մարշակ.— Միստեր Տվիստեր:

Մինդլին.— Կրասինը սառույցների մեջ:

Նեկրասով Ն.— Մոսի ապերն ու նապաստակները:

Զապլինա.— Կինուլին:

Զուկովսկի.— Դուկտոր Այբոլիտը:

Պերովսկայա.— Մեր վագրիկը:

Պուշկին.— Քնած գլխուհին, Վոսկե ձկնիկը, Տերտերն ու իր
Բալլի ծառան:

Ռասպե.— Մյունխհաուզենի արկածները:

Ռոզանով.— Խոտիկի արկածները:

Սետոն Տոմպսոն.— Պատռած ականջիկը, Զինկը:

Սմիլնովա Վ.— Ի. Վ. Մտալին:

Սմիլնով.— Վորտեղ են ապրում խեցեգետինները:

Սվիֆտ.— Գուլիվերը լիլիպուտների մոտ:

Վերեյսկայա.— Հեղափոխական Աննիկը:

Տոլստոյ Լ.— Պատմվածքներ կենդանիների մասին:

Փշավելի Վ.— Յեղնիկի ձագուկի պատմությունը:

Ռեիդ.— Հերոսուհի Պալման:

Ուլյանովա Ա.— Իլիչի մանկական և դպրոցական տարիները:

Ախուրդով.— Սեփուկ աղջիկը
Աղայան Ղ.— Հեքիաթներ:
Աճեմյան և Ոհանյան (կաղմ).— Կ. բանակի տարեգրածին:
Ամունդսեն Ռ.— Փոքրիկ եսկիմոս Մանին:
Անդերսեն Հ.— Իշխանի նոր զգեստը:
Արազի.— Կարմիր Կարոն:
Բախանկովսկայա.— Քրիստափոր Կոլումբոսը:
Հայդար Ա.— Չորրորդ շերտավուկը:
Գարշին Վ.— Ազգանշան:
Գերշենզոն.— Լենինի սարը:
Գորկի Մ.— Արխիպ պապն ու Լյոնկան, Յերեխաներ:
Գրեգորովիչ.— Գուտապերչի տղան:
Գերինբերգ.— Լենին:
Դեֆո Դ.— Ռեբինզոն Կրուզո:
Չորյան Ստ.— Կարմիր Արագիլ (ժողովածու), Հազարան բլու-
րու, Յերկաթուղի:
Թումանյան Հ.— Գիքորը, Սասունցի Դավիթը, Քաջ Նաղարը,
Յեղջերուն, Գաբո բիձու շերամապահությունը, Հեքիաթներ,
Լոռեցի Սաքոն:
Ժիտկով.— Հեռագիրը:
Ժուկովսկի.— Զինակի Բոլորնդը:
Իլյին.— 100.000 ինչո՞ւ, Արևը սեղանի վրա, Ավտոմոբիլի
առաջին քայլերը, Ինչպե՞ս ավտոմոբիլը քայլել սովորեց, Սևով
ապրտակի վրա:
Լեոնի.— Յերաթիշտ Դանիկը:
Լոնզոն Զ.— Խողյա, Կիշը:
Խնկո Ապեր.— Առակներ:
Կալմա Ս.— Միչուրինի տնկարանում:
Կասսի.— Ստրատոստատ, Հեքիաթ Ալյոշա Ռյադանի մասին:
Կիպլինգ.— Իր գլխի տեր Կատուն, Ռիկկի-Տիկկի-Տավի:
Կոխով.— Առակներ:
Կրժիժանովսկի.— Ինչպե՞ս եր հանգստանում Լենինը:
Հյուզո Վ.— Գավրոշ:
Մամին Սիբիրյակ.— Վորսորդ Յեմելյանը:
Մարշակ Ս.— Կալվ Դանպրի հետ:
Մինդլին.— Կրասինը սառույցների մեջ:

Յակովլև.— Ռոալդ Ամունդսենի կյանքն ու արկածները:
Ոստրովսկի Ն.— Անդրեյ Պախան և Վասիլյովը:
Չեխով.— Տղաները, Կաշտանկա, Սպիտակաճակատը:
Չիլիվաձե.— Փոքրիկ ազրոնում:
Պանտելե.— Ծրարը:
Պերրո.— Հեքիաթներ:
Պերովսկայա.— Մանկիկներն ու գազանիկները:
Պոդոյան Հ.— Լուսնի վրա:
Պուշկին Ա.— Բանաստեղծություններ, Սալթան թագավո-
րի հեքիաթը, Հեքիաթ վոսկե աքլորի մասին:
Ռոմեն Ռոլան.— Ժան Քրիստոֆ (համառոտ), Մի գիշեր ած-
խահանքում:
Սարյան Գ.— Իսպանիայի պատանի հերոսները:
Սենկևիչ Հ.— Յերաթիշտ Դանիկը:
Տվին Ս.— Թոմ Սոյերի արկածները:
Տուրգենևով.— Լորիկը, Մումու, Բեթին մարգագետինը, Մի-
հատորյակի (առաջին կեսը):
Տոլստոյ Լ.— Մի հատորյակի (առաջին կեսը):
Ույդա.— Նեյտն ու Պատրաշը:
Փագեյեվ.— Մետելիցա:

Գ Ե Ղ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

I. ԳՐԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ ՆՍՏԵԼՈՒ, ՄԱՏՆԵՐԸ, ԴԱՍՏԱԿԸ
ՃԻՇՏ ՇԱՐԺԵԼՈՒ ԼՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դրել սովորեցնելու գործում գլխավորն այն է, վոր գրելու ժամանակ աշակերտը կանոնավոր նստի և տիրապետի մատներն ու դաստակը շարժելու տեխնիկային: Մեր այբուբենի բոլոր տառերն եյապես շատ տարրերից չեն բաղկացած: Տառերի այդ տարրերն այն աստիճան պետք է յուրացնի աշակերտը, վոր դրանով իսկ նրա մեջ կանոնավոր գրելու ունակություն ամրապնդվի: Դյուրընթեռնելի և գեղեցիկ գրության գլխավոր հատկանիշներն են՝ ա) տառերի գծերի զուգահեռականությունը և բ) նրանց միջև յեղած տարածության համաչափությունը: Այսպես գրելու հմտություն ձեռք է բերվում միայն մարմնի ճիշտ գիրքի և մատների ու դաստակի համաչափ (ռիթմիկ) շարժման հետևանքով:

Մինչև գրել սովորեցնելուն անցնելը՝ դասատուն պետք և աշակերտներին բացատրի այն բոլոր տարրական կանոնները, վորնք անհրաժեշտ են գրելու ժամանակ կիրառելու համար: Այսինքն՝

2. Իրանը պետք է պահել ուղիղ շրուժյամբ, իսկ կուրծքը
չպետք է կպցնել սեղանին (իրանը սեղանից 3—5 սմ. հեռավո-
րության վրա պետք է գտնվի):

4. Գրողի արժունկները չպետք է ամբողջությամբ լինեն սեղանի վրա, այլ պետք է շատ քիչ գուրս յեկած լինեն սեղանի յեզրից և դաստառի լախուրթյան չափով հեռու՝ գրողի իրանից:

Յուզամատուր պետք է վերելից պառկած լինի գրչակոթի վրա, միջնամատը գրչակոթը պետք է պահի աջից, իսկ բութ մատը՝ ձախից. մյուս յերկու մատները՝ մատնեմատը և հուլթը ծառայելու յեն դաստակին վորպես հենարան և պետք է թեթեւ կերպով շփվեն թղթին ու հեշտությամբ սահեն նրա վրայով: Գրչակոթի ծայրը պետք է լինի գրողի աջ ուսի դիմաց:

III. **ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ
ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՐԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆԱՎՈՐ ՏԵԽՆԻԿԱ
ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ**

Այս բոլոր ձևերը շատ պարզ են, սակայն յերեխաները դժվարութեամբ են յուրացնում, յերբ գրել սովորեցնելն անմիջապէս սկսվում և տառեր գրելով:

Այս վարժությունները պետք է կատարվեն հետևյալ ձևով.
ա) ուսուցիչը բացատրում է վարժության բնույթը և նրա դերը.
բ) ուսուցիչը ցույց է տալիս մասնների, դաստակի և նախուսի
այն հաջորդական շարժումները, վրոճնք անհրաժեշտ են տվյալ
տեսակի վարժության համար, գ) դրան հետևվում է աշակերտ-
ների դանդաղ դրությունը՝ ձեռքի կանոնավոր շարժումները յու-

րացնելու համար, դ) տպագրութեան մեջ նկատված պակասութիւնների ուղղումն ուսուցչի կողմից և յե) աշակերտներին՝ հաշվի տակ գրելը:

Այսպիսի վարժութիւնները պետք է կիրառվեն վոչ միայն գրելու յեղանակների սկզբնական ուսուցման ժամանակ, այլ և առաջին դասարանի ուսման վողջ ընթացքում և յերկրորդ դասարանում: Այս վարժութիւնները լավ մարզանք են մասնների համար:

Յուրաքանչյուր գրելու դասին, գրութեան նախապատրաստական աշխատանքներին հատկացվում է վոչ ավելի քան, 5 րոպե:

ՏԱՌԵՐ ՈՒ ԲԱՌԵՐ ԳՐԵԼԸ ԴԱՍԱՐԱՆՈՒՄ

Տառերը գրելը պետք է անցնել այն հաջորդականութեամբ, ինչպես վոր նրանք տրված են գրաձանաչութեան դասերին: Բայց վորպեսզի տառի գծագիրը ձիշտ ստացվի, ուսուցչիչ պետք է շատ հանգամանորեն և ակնառու կերպով բացատրի աշակերտներին, թե ինչպես և գրվում ուսումնասիրվող տառը, ինչ մասերից և բաղկացած նա, ինչն է առաջ գրվում, ինչը՝ հետո, վորտեղից պետք է սկսել, վորտեղ վերջացնել, ինչպես միացնել տառի մի գիծը մյուսին, ինչպես միացնել մի տառը մյուսին և այլն: Բացատրելով տառի գծագրի առանձին տարրերը, ապա տառերն ու բառերը գրելու ձևերը, ուսուցչիչ պետք է այս ամենը խոշոր, հստակ և գեղեցիկ գրի կալձով գրատախտակի վրա:

Բերում ենք նոր տառեր ուսումնասիրելու մի որինակելի պլան.

ա) դասատուն գրատախտակի վրա գրում է այն բառը, վոր պետք է ուսումնասիրել. բ) բառի յուրաքանչյուր տառը բաժանում է բաղկացուցիչ տարրերի և գրում է գրատախտակին այդ տարրերը. գ) առանձնացնում է այն տարրերը, վորոնց գրելն աշակերտները դեռ չեն սովորել. դ) աշակերտները հաջորդաբար վարժվում են այդ տարրերը և տառերը գրելուն:

Առանձին տարրերը և տառերը գրելը չպետք է շատ տրվի՝ միջին հաշվով յուրաքանչյուր վարժութիւն յերեք տողից ավելի չպիտի լինի: Հետագայում, գրելու ունակութիւնների ամբողջման գոգրնթաց, այդպիսի վարժութիւնների քանակը պետք է կրճատվի այնպես, վոր անմիջապես հնարավոր լինի անցնել բառեր գրելուն:

Տառի տարրերը, տառերը և բառերն աշակերտներն սկզբում պետք է գրեն դանդաղ, իսկ հետո այդ տառերի կանոնավոր գծագիրը յուրացվելուն և գրելու յեղանակներն ամրապնդվելուն գոգրնթաց, կարելի յե գրել աստիճանաբար արագացնելով գրելու տեմպը:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

II դասարանում գեղագրութեան առաջին և հիմնական նպատակն է՝ աշակերտներին սովորեցնել կանոնավոր գրել մեծատառերը, ամրապնդել I դասարանում ձեռք բերած կանոնավոր գրելու ունակութիւնները և գրադվել ընդունված գծագրից կատարած անհատական այն շեղումները վերացնելով, վորոնք խանգարում են ձեռագրի պարզութեանն ու հստակութեանը և դժվարացնում գրածը կարգալը: Կարող են լինել հետեյալ շեղումները. ա) հիմնական գծերը չսեղմել կամ չափից ավելի ուժեղ սեղմել. բ) անհամաչափ սեղմել (գծերը հետոհետո հաստացնել միջին մասում և ծայրամասում). գ) հիմնական գծերի միջև յեղած հեռավորութիւնների անհամաչափութիւնը. դ) շատ խիտ կամ շատ ցրված գիր. յե) մի շարք տառերի շփոթելը և իրար նմանացնելը, որինակ՝ ո և ո, փ և ս, ու և ա, ի և ր, վ և գ, գ և դ, մեծատառ Ձ, Զ, Զ և այլն. զ) այնպիսի ավելորդ գծիկների ու մաղաղծիկների առկայութիւն, վորոնք բարդացնում են բառի կանոնավոր և իսկական պատկերն ու դժվարացնում կարգալը. ե) գծերի տարրեր չափի թեքութիւնը կամ հակառակ կողմ թեքելը:

Գեղագրութեան պարապմունքները պետք է սկսել նախնական վարժութիւններից, ապա ծրագրում ընդունված նյութի դասավորութեան համաձայն (հեշտից դժվար), անցնել տառերի տարրերը, տառերը և բառերը գրելու կրկնութեանը:

Գեղագրութեան դասերին այնպիսի բառերի ընտրութիւն պետք է կատարել, վոր նրանց տառերն ունենան այն տարրերը, վորոնց վարժութիւնները ծրագրված է անցնել տվյալ մոմենտին: Վորպես ընդհանուր կանոն՝ սկզբում աշակերտները գրում են դանդաղ, իսկ հետո, տառերի տարրերը, տառերը և բառերը գործածելը յուրացնելուն համընթաց, գրելը հետոհետո արագացվում է:

Ամբողջ այբուբենի փոքրատառերի ու մեծատառերի, բառե-

բի ու կարճ կապակցութիւնների գրութիւնը յուրացնելուց հետո, անցնում են նախադասութիւններ, փոքրիկ հատվածներ կապակցված գրելուն, պարտադիր կերպով կիրառելով ուղղագրութեան բոլոր կանոնները:

ՅԵՐՐՈՐԿ ԵՆՎ, ՉՈՐՐՈՐԿ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Ծրագրով III և IV դասարաններում գեղագրութեան համար առանձին ժամեր չեն հատկացված, բայց ուսուցիչը պետք է հետևի աշակերտի գրութեանը, մատնացույց անի նրա ձեռագրի մեջ նկատված թերութիւնները և ուղղի գրանք: III և IV դասարաններում աշակերտի ձեռագրի բնորոշ թերութիւններն են՝ ձախ կողմ թեքելը և տառերի վոչ հավասար բարձրութիւնը: Ուսուցիչը պետք է ուշադիր հետևի, վոր աշակերտների ձեռագրերը չվատանան, վոր յերրորդ և չորրորդ դասարաններում տառերի միջին մասի մեծութիւնը լինի 3 մմ վոչ պակաս, պահպանելով դեպի աջ թեքութիւն:

Յուրաքանչյուր անհրաժեշտ դեպքում ուսուցիչը կանոնավոր գրութեան նմուշներ է տալիս (տառեր և բառեր), և պահանջում, վոր աշակերտները լրացնեն դրանցից առնվազն մեկ տող:

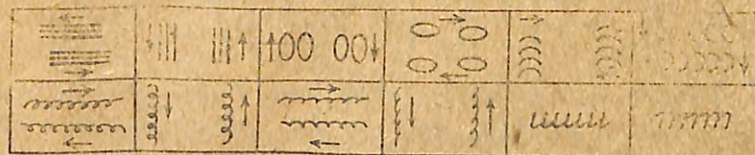
ԾՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

1. Գրելու սկզբնական ձևեր՝ 75 աստիճան թեքութեամբ (տես ալբրինարանի ձեռագրերը), չորս տողանի (միջին մասը 5 մմ) թեք գծերով տետրի վրա:

2. Գրելու ժամանակ կանոնավոր նստելու, տետրը սեղանի վրա ճիշտ դնելու և գրիչին ու մատիտին ճիշտ տիրապետելու ունակութիւններ: Իրանի, ձեռքերի, վոտքերի, մատների ճիշտ դիրք, ինչպես և տետրի, թանաքի, ծծողականի կանոնավոր գործածութիւն:

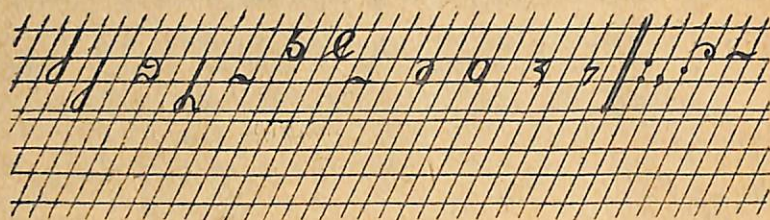
3. Նախնական վարժութիւններ՝ մատները, ձեռքերը և աչքաչափը զարգացնելու համար. ա) աղեղաձև գծերի գրութիւն՝ թեթիվ, բարակ գծիկներով, ձախից աջ, ինչպես և այս ու այն կողմը՝ նախուսը զարգացնելու համար. բ) բթամատը ցուցամատը և միջնամատը կուչ բերելով և ուղղելով վարժվել գրելու բարակ գծեր՝ միայն մատների ոգնութեամբ, առանց դաստակը շարժելու, նույնը՝ սեղմելով հավասար կերպով. գ) ձվաձև գծերի գրութիւն՝ աջից ձախ, ձախից աջ, ուղղաձիգ շիջքով, սկզբում առանց սեղմելու, ապա սեղմելով:

4. Փոքրատառերի գծագրերի ուսումնասիրութիւնը: Տառերի հիմնական տարրերը, ուղիղ գիծ, ուղիղ գիծ՝ բոլորքը դեպի վեր, ուղիղ գիծ՝ բոլորքը դեպի ցած, ուղիղ գիծ՝ բոլորքը դեպի վեր և դեպի ցած:

5. Տառերի լրացուցիչ տարրեր, հանգույց, ալիքաձև ու ձվաձև գծեր,

6. Փոքրատառերի խմբերն ըստ տարրերի նմանություն.

ա). Փոքրատառերի առաջին խումբ. այս խմբի տառերն ունեն ուղիղ գծեր և ուղիղ գծեր՝ բոլորքը դեպի վեր:

u, ա, պ, կ, լ, գ, վ,

բ) Փոքրատառերի յերրորդ խումբ. այս խմբի տառերն ունեն ուղիղ գծեր և ուղիղ գծեր՝ բոլորքը դեպի վեր և դեպի ցած:

ո, ր, ը, հ, ի, խ, տ, փ, մ, ռ, ղ,

գ) Փոքրատառերի յերրորդ խումբ. այս խմբի տառերն ունեն նույն հիմնական տարրերը, ինչ վոր վերը թված առաջին և յերկրորդ խմբի տառերը՝ լրացուցիչ գծային մասնիկներով:

բ, դ, ե, ռ, ու, և,

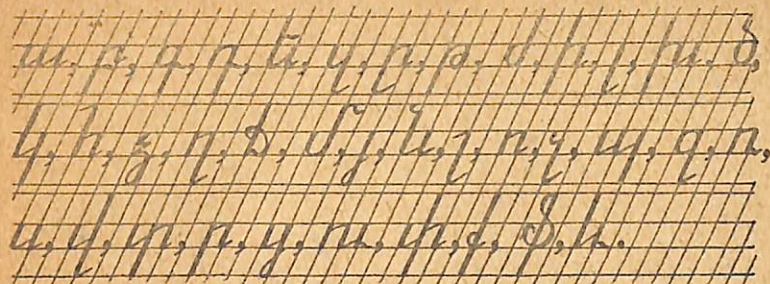
դ) Փոքրատառերի չորրորդ խումբ. այս խմբի տառերն ունեն հանգույցներ և ձվաձև գծիկներ վերելու և ներքևի:

թ, ժ, ջ, գ, յ, ց, ֆ,

ե) Փոքրատառերի հինգերորդ խումբ. այս խմբի տառերն ունեն տարրեր տարրեր:

ն, ծ, ձ, և, չ, փ,

զ) Ձեռագրերի փոքրատառեր՝ թեք գծերով չորս տողի վրա:

7. Մեծ ԱՏԱՌԵՐԻ ԽՄԲԵՐՆ ԸՍՏ ՏԱՐՐԵՐԻ ՆՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՓՈՔՐԱՏԱՌԵՐԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ՏԱՐՐԵՐՈՒԹՅԱՆ

I. Մեծատառեր, վարմի փոքրատառերի նման են գրվում.

ա). Մեծատառեր, վորոնց հիմնական տարրերով յունը փոքրատառերից՝ մեծադիր պատկերով գրելն և և սկզբից բոլորաձև գծեր ունենալը:

Ա, Ս, Յ, Պ, Կ, Ո, Բ, Ի, Խ, Ե, Բ, Դ, ՈՒ,
Ռ, Հ, Թ, Ժ, Փ, Գ, Ճ, Ֆ,

բ). Մեծատառեր, վորոնց հիմնական տարրերով յունը փոքրատառերից՝ վերջավորության վրա հանգույց ունենալն և:

Լ, Ը, Վ, Ղ, Զ,

գ). Մեծատառեր, վորոնց հիմնական տարրերով յունը փոքրատառերից՝ վերելու և հանգույցանման մասնիկ ունենալն և:

Ն, Ծ,

II. Մեծատառեր, վարմի փոքրատառերից տարբեր են գրվում.

Չ, Չ, Յ, Շ, Չ, Տ, Մ, Ք

Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, Խ, Ծ,
 Կ, Կ, Զ, Դ, Զ, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, Խ, Ծ,
 Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, Խ, Ծ.

ԳՐՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐՆ 1 ԴԱՍԱՐԱՆՈՒՄ

Զարիկ, Դարձ, Կրկն, Կրկն,
 Թուրք, Գրիկ.

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

Ամրապնդել գրելու ժամանակ կանոնավոր նստելու, տետրը սեղանի վրա կանոնավոր դնելու, գրելին ու մատիտին տիրապետելու, թանաքն ու ծծողականը կանոնավոր գործածելու ունակությունները:

1. Ավելի արագ գրել չորս տողանի թեք գծեր չունեցող տետրերում: Անցնել կից, գրության պարզ ձևերի վարժություններ: Ուղղել նստելու և գրելը բռնելու պահասությունները:

2. Նախնական վարժություններ ձեռքի մատները և աչքաչափը զարգացնելու, տառերի նոր տարրերն ուսումնասիրելու և դժվար գրվող տարրերն ու տառերը վարժ գրելու համար:

Ուսուցման առաջին տարվա վարժությունների կրկնություն:

Ավելի մեծ ուղադրություն հանգուցավոր, ձվաձև գծեր գրելուն:

3. Փոքրատառեր գրելը (առաջին դասարանի նյութի կրկնություն և խորացում): Փոքրատառերի առանձին խմբերն ըստ

տառերի տարրերի նմանությամբ (տես, առաջին դասարանի ծրագիրը):

4. Փոքրատառերի խմբավորումն ըստ գրային տեսքի.

ա). Փոքրատառերի առաջին խումբ. այս խմբի փոքրատառերը գրվում են չորս տողանի տետրակի միջին յերկու գծերի մեջ:

Ա, Ա, Ո, Ո, ՈԱ,

բ). Փոքրատառերի յերկուրդ խումբ. այս խմբի փոքրատառերը գրվում են չորս տողանի տետրակի միջին յերկու գծերի մեջ և ունեն գեղի վեր ձգված գծային մասեր:

Ե, Ժ, Ժ, Կ, Ը, Ը, Ը, Ը,

գ). Փոքրատառերի յերեսուրդ խումբ. այս խմբի փոքրատառերը գրվում են չորս տողանի տետրակի միջին յերկու գծերի մեջ և ունեն գեղի ցած ձգված գծային մասեր:

Բ, Գ, Դ, Դ, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, Խ, Ծ, Կ, Զ, Է, Ը, Ա, Զ, Ա, Զ, Ա, Զ,

դ). Փոքրատառերի չորսուրդ խումբ. այս խմբի փոքրատառերը գրվում են չորս տողանի տետրակի միջին յերկու գծերի մեջ և ունեն ձգված գծային մասեր՝ գեղի վեր և գեղի ցած:

Ի, Խ, Կ, Ը, Ը, Ը, Ը,

5. Ձվաձև, հանգուցավոր և տարրեր տարրեր ունեցող փոքրատառերի գրության վարժություններ և խորացում:

Թ, Ժ, Ժ, Կ, Ը, Ը, Ը, Ը, Ը, Ը, Ը,

6. Մեծատառի գրելը. առաջին դասարանում անցածի կրկնություն և խորացում. մեծատառերի խմբերն ըստ տարրերի նմանության և փոքրատառերից ունեցած տարրերություն (տես, առաջին դասարանի ծրագիրը):

7. Մեծատառերի գրային ըստ տեսքի տարբերություն.

ա). Մեծատառեր, վերինը գրվում են չորս տողանի տետրակի վերին յերեք գծերի վրա:

Ա, Ե, Զ, Ժ, Ծ, Զ, Զ, Մ, Ն, Ո, Զ, Ո,
 Ա, Տ, ՈՒ,

բ). Մեծատառեր, փոքրիկ գրվում են չորս տողանի տես-
րակի ցածի յերեք գծի վրա:

Ը, Լ, Ղ, Շ, Զ,

գ). Մեծատառեր, փոքրիկ գրվում են չորս տողանի տես-
րակի չորս գծերի վրա:

Բ, Գ, Դ, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ,
Ք, Ֆ,

ճ. Հանգույցներ, ձևաձև մասեր կամ հանգուցավոր վերջավո-
րություններ ունեցող մեծատառերի գրության վարժություն և
խորացում.

Զ, Զ, Յ, Զ, Զ, Ք, Ճ, Ֆ, Ծ, Ն, Ը, Լ, Ղ,

9. Փոքրատառերից բոլորովին տարբեր գրվող մեծատառերի
գրության վարժություն:

Զ, Զ, Յ, Շ, Զ, Տ, Մ, Ք, Ծ, Ն, ՈՒ,

10. Ձեռագիր մեծատառեր չորս սղի վրա.

Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք, Ֆ,
Կ, Է, Զ, Դ, Ե, Վ, Զ, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք,
Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք.

11. Գրի պարզությունն ու գյուղընթեռնակությունը խան-
գարող անհատական շեղումների ու թերությունների վերացում
առանձին աշակերտների հատուկ վարժություններ տալու միջո-
ցով (առանձին ամբողջական բառերի, վանկերի, տառերի կամ
նրանց տարրերի գրություն):

ԳՐՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ 2-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՈՒՄ

Զարիկ, Գալոս, Կոնս, Կարո,
Թուրք, Գրիգ

ՓՈՔՐԱՏԱՌԵՐԻ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ 3-ՐԴ ՅԵՎ 4-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵ-
ՐՈՒՄ

Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք, Ֆ,
Կ, Է, Զ, Դ, Ե, Վ, Զ, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք,
Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք.

ՄԵԾԱՏԱՌԵՐԻ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ 3-ՐԴ ՅԵՎ 4-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵ-
ՐՈՒՄ

Ա (Ա), Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք, Ֆ,
Զ, Կ, Է, Զ, Դ, Ե, Վ, Զ, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք,
(Ա), Զ, Բ, Ա, Ե, Ը, Թ, Ի, Խ, Կ, Յ, Պ, Վ, Բ, Ց, Փ, Ք.

ԳՐՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ ՅԵՐԲՈՐԴ ՅԵՎ ՉՈՐԲՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵ-
ՐՈՒՄ

Զարիկ, Գալոս, Կոնս, Կարո, Թուրք

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0987271

543

22 НОЯ. 1938

11

28 665

ԳԻՆԸ 70 ԿՈՊ.